

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2024-2025

10 OKTOBER 2025

Voorstel van resolutie tot onmiddellijke vrijlating van schrijver Boualem Sansal

(Ingediend door mevrouw Viviane Teitelbaum c.s.)

TOELICHTING

I. INLEIDING

Boualem Sansal, wereldwijd bekende Frans-Algerijnse romanschrijver, toonaangevend kritisch denker en vurig voorvechter van de vrijheid van meningsuiting, werd op 16 november 2024 in Algiers gearresteerd.

Op 27 maart 2025 werd hij in eerste aanleg veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf wegens «ondermijning van de nationale eenheid», «belediging van de staatsinstellingen» en andere valse beschuldigingen die verband houden met zijn geschriften en standpunten. Het hof van beroep van Algiers bevestigde dit vonnis op 1 juli 2025.

«De omvangrijkste kennis van de wereld wijkt voor het vuiltje dat het denken blokkeert.», *2084 – Het einde van de wereld*, Boualem Sansal, 2015, Gallimard, *Grand prix du roman de l'Académie française*.

Zijn echte «misdad» is dat hij weigerde om te zwijgen. Als auteur van *2084 – Het einde van de wereld* belichaamt Boualem Sansal de vrijheid van denken tegenover religieus radicalisme en politiek autoritarisme. Zijn pen, die wereldwijd bekendheid geniet, heeft altijd gestalte gegeven aan een onwankelbare liefde voor zijn geboorteland en een oproep tot dialoog, niet tot verdeeldheid. Hij komt op voor een humanistische en universalistische visie, wars van religieus en politiek extremisme.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2024-2025

10 OCTOBRE 2025

Proposition de résolution visant à exiger la libération immédiate de l'écrivain Boualem Sansal

(Déposée par Mme Viviane Teitelbaum et consorts)

DÉVELOPPEMENTS

I. INTRODUCTION

Boualem Sansal, romancier franco-algérien de renommée mondiale, figure majeure de la pensée critique et ardent défenseur de la liberté d'expression, a été arrêté à Alger le 16 novembre 2024.

Le 27 mars 2025, il a été condamné en première instance à cinq ans de prison pour «atteinte à l'unité nationale», «outrage aux institutions de l'État» et autres chefs d'accusation fallacieux liés à ses écrits et à ses prises de position. La cour d'appel d'Alger a confirmé ce verdict le 1er juillet 2025.

«Le plus grand savoir du monde plie devant le grain de poussière qui enrayer la pensée.», *2084, la fin du monde*, Boualem Sansal, 2015, Gallimard, *Grand prix du roman de l'Académie française*.

Son véritable «crime» est d'avoir refusé le silence. Auteur de *2084, la fin du monde*, Boualem Sansal incarne la liberté de penser face au radicalisme religieux et à l'autoritarisme politique. Sa plume, reconnue sur tous les continents, a toujours exprimé un amour indéfectible pour son pays natal et un appel au dialogue, non à la division. Il est le défenseur d'une vision humaniste et universaliste qui refuse les extrémismes religieux et politiques.

Sinds zijn arrestatie wordt hij vastgehouden onder zorgwekkende omstandigheden: geen snelle toegang tot een advocaat, afzondering van zijn naasten, alarmerende hygiënische omstandigheden en dat terwijl hij aan kanker lijdt. Bronnen in de pers melden dat zijn gezondheidstoestand verslechtert, zonder dat er gedetailleerde medische informatie openbaar is gemaakt.

Volgens de verslagen van beide zittingen gingen de vragen vooral over zijn geschriften en publieke standpunten. Internationale advocaten hebben ook gewezen op een gebrek aan transparantie en op partijdigheid in de procedure, wat ernstige vragen oproept over de eerlijkheid van het proces en het risico dat strafrechtelijke vervolging wordt verward met ideologische controle.

Deze ernstige schendingen zijn in strijd met de internationale verplichtingen van Algerije – met name het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten en het Afrikaans Handvest van de rechten van de mens en de volkeren – en met zijn eigen Grondwet (artikelen 40, 42, 48 en 50), die de vrijheid van mening en meningsuiting en de persvrijheid beschermt.

II. EEN SYMBOOL VAN EEN BREDERE ONDERDRUKKING

De zaak van Boualem Sansal past in een bredere context van een algemene achteruitgang van de vrijheden in Algerije. De autoriteiten blijven de vrijheid van meningsuiting, vergadering en pers beknotten, maar ook de rechten van vrouwen met voeten treden, ondanks hun internationale verplichtingen. Feministische activistes, journalisten en gewone burgers worden geïntimideerd, gerechtelijk vervolgd en voortdurend belemmerd in hun streven naar gelijkheid, wat wijst op een bewuste poging om elke vorm van emancipatie de kop in te drukken.

De wijzigingen in het Strafwetboek in 2024, het misbruik van artikel 87*bis* om dissidente stemmen te onderdrukken en de vele detenties wegens meningsuiting – aangeklaagd door de Verenigde Naties, *Human Rights Watch* en Reporters zonder grenzen (126^e plaats op 180 in de wereldindex voor persvrijheid) – bevestigen deze hardere aanpak.

III. EEN COALITIE VAN STEMMEN VOOR DE VRIJHEID VAN MENINGSUITING

In het licht van deze gedocumenteerde verslechtering en de vervolging van kritische stemmen, is er een brede mobilisatie ontstaan om de vrijheid van meningsuiting in Algerije te verdedigen.

Depuis son arrestation, il subit une détention préoccupante: absence d'accès rapide à un avocat, isolement de ses proches, conditions sanitaires alarmantes alors qu'il souffre d'un cancer; des sources relayées par la presse témoignent d'une dégradation de son état de santé, sans que des informations médicales précises aient été rendues publiques.

Selon les récits des deux audiences, les questions ont porté de manière appuyée sur ses écrits et des prises de position publiques. Des avocats internationaux ont également relevé un manque de transparence et une partialité de la procédure, ce qui soulève des interrogations sérieuses quant au respect d'un procès équitable et au risque de confondre poursuite pénale et contrôle des idées.

Ces violations graves contredisent les obligations internationales de l'Algérie – notamment le Pacte international relatif aux droits civils et politiques et la Charte africaine des droits de l'homme et des peuples – ainsi que sa propre Constitution (articles 40, 42, 48 et 50) qui protègent la liberté d'opinion, d'expression et de presse.

II. UN SYMBOLE D'UNE RÉPRESSION PLUS LARGE

Le cas de Boualem Sansal s'inscrit dans un contexte de régression généralisée des libertés en Algérie. Les autorités continuent de restreindre la liberté d'expression, de réunion et de presse, mais également de bafouer les droits des femmes, en dépit de leurs engagements internationaux. Les militantes féministes, journalistes ou simples citoyennes subissent intimidations, harcèlement judiciaire et obstacles persistants à l'égalité, illustrant une volonté de museler toute revendication d'émancipation.

Les modifications du Code pénal en 2024, l'usage abusif de l'article 87*bis* pour étouffer les voix dissidentes et les nombreuses détentions d'opinion – dénoncées par les Nations unies, *Human Rights Watch* et Reporters sans frontières (126e place sur 180 à l'indice mondial de la liberté de la presse) – confirment ce durcissement.

III. UNE COALITION DE VOIX POUR LA LIBERTÉ D'EXPRESSION

Face à cette détérioration documentée et aux poursuites visant des voix critiques, une mobilisation large a vu le jour pour défendre la liberté d'expression en Algérie.

Zo heeft zich rond de zaak van Boualem Sansal een coalitie van stemmen gevormd: schrijvers en academici, uitgevers, journalisten en mensenrechtenorganisaties hebben in heel Europa opiniestukken, oproepen en petitities verspreid om zijn vrijlating te eisen en te wijzen op het essentiële belang van de vrijheid van meningsuiting.

Ook Algerijnse intellectuelen die in het buitenland wonen, hebben zich in tal van openbare verklaringen uitgesproken om te benadrukken wat er in deze zaak op het spel staat voor de vrijheid van meningsuiting en de rechtsstaat in Algerije.

IV. EUROPESE REACTIES

Op 23 januari 2025 heeft het Europees Parlement een resolutie aangenomen waarin de arrestatie en veroordeling van Boualem Sansal worden veroordeeld. De Europese parlementsleden riepen daarbij op tot zijn onmiddellijke vrijlating en hekelden het gebruik van strafrechtelijke bepalingen om kritische stemmen de mond te snoeren.

Deze willekeurige arrestatie druist bovendien in tegen de politieke kaders die de relatie tussen de Europese Unie (EU) en Algerije vormgeven: de Europees-mediterrane overeenkomst (22 april 2002), de conclusies van de Associatieraad (7 december 2020) en het verslag van de Commissie (9 maart 2017), die het gezamenlijke engagement voor mensenrechten en fundamentele vrijheden benadrukken.

Ten slotte kondigde de Europese Unie in juni 2025 aan dat ze haar samenwerkingsprogramma's met Algerije opnieuw zal evalueren, gelet op deze ernstige schendingen van de mensenrechten.

In het licht van de vele oproepen tot actie bevestigt de Belgische Senaat opnieuw dat geen enkel mens van zijn vrijheid mag worden beroofd vanwege zijn overtuigingen, en eist de onmiddellijke vrijlating van Boualem Sansal, die gevangenzit omdat hij zijn onvervreembare recht op vrije meningsuiting heeft uitgeoefend, en onder valse voorwendselen werd opgesloten omdat hij de vrijheid van denken belichaamde.

Ainsi, une coalition de voix s'est-elle constituée autour du cas de Boualem Sansal: écrivains et universitaires, éditeurs, journalistes ou encore organisations de défense des droits humains ont relayé des tribunes, appels et pétitions à travers l'Europe pour exiger sa libération et rappeler l'importance vitale de la liberté d'expression.

Des intellectuels algériens, établis à l'étranger, ont aussi multiplié les prises de position publiques afin de rappeler l'enjeu que représente cette affaire pour la liberté d'expression et l'état de droit en Algérie.

IV. DES RÉPONSES EUROPÉENNES

Le 23 janvier 2025, le Parlement européen a adopté une résolution condamnant l'arrestation et la condamnation de Boualem Sansal. Les eurodéputés ont appelé à sa libération immédiate et ont dénoncé l'usage de dispositions pénales employées pour réprimer les voix critiques.

Cette arrestation arbitraire contrevient en outre aux cadres politiques qui structurent la relation entre l'Union européenne (UE) et l'Algérie: l'Accord euro-méditerranéen (22 avril 2002), les conclusions du Conseil d'association (7 décembre 2020) et le rapport de la Commission (9 mars 2017) qui rappellent l'engagement commun en faveur des droits humains et des libertés fondamentales.

Enfin, en juin 2025, l'Union européenne a annoncé l'ouverture d'un réexamen de ses programmes de coopération avec l'Algérie, au vu de ces graves violations des droits humains.

Face aux nombreux appels à l'action, le Sénat belge réaffirme qu'aucun être humain ne peut être privé de liberté pour ses convictions et exige la libération immédiate de Boualem Sansal, emprisonné pour avoir exercé son droit inaliénable à la libre expression, incarcéré, sous des motifs fallacieux, pour avoir fait vivre la liberté de pensée.

V. VERANTWOORDING VAN DE TRANSVERSALITEIT

Deze resolutie valt onder de bevoegdheid van de Senaat omdat ze betrekking heeft op een transversale aangelegenheid. De deelstaten delen met de federale overheid de bevoegdheid op het gebied van internationale betrekkingen en mensenrechten.

*
* *

V. JUSTIFICATION DE LA TRANSVERSALITÉ

La présente résolution relève de la compétence du Sénat car elle traite d'une matière transversale. Les entités fédérées partagent avec l'autorité fédérale la compétence en matière de relations internationales et de droits humains.

*
* *

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

De Senaat,

A. gelet op de Universele Verklaring van de rechten van de mens;

B. gelet op het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten;

C. gelet op het Afrikaans Handvest van de rechten van de mens en de volkeren;

D. overwegende dat de vrijheid van mening en meningsuiting fundamentele rechten zijn die in bovengenoemde teksten zijn vastgelegd, en dat Algerije deze instrumenten heeft geratificeerd, waardoor het verplicht is de vrijheid van meningsuiting en een eerlijk proces te waarborgen en willekeurige opsluiting te verbieden;

E. gelet op artikel 40 van de Algerijnse Grondwet, dat elke vorm van fysiek of moreel geweld of aantasting van de waardigheid verbiedt, elke wrede, onmenselijke of vernederende behandeling veroordeelt en ook de onschendbaarheid van de menselijke persoon door de Algerijnse Staat garandeert;

F. gelet op artikel 42 van de Algerijnse Grondwet, waarin de onschendbaarheid van de gewetensvrijheid en van de vrijheid van mening zijn vastgelegd;

G. gelet op de artikelen 48 en 50 van de Algerijnse Grondwet, waarin de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid worden erkend en elke vorm van censuur wordt verboden;

H. gelet op de resolutie van het Europees Parlement over de zaak van Boualem Sansal in Algerije, aangenomen op 23 januari 2025 (doc. Europees Parlement, nr. 2025/2512 (RSP) – P10_TA(2025)0005), waarin wordt opgeroepen tot de onmiddellijke en onvoorwaardelijke vrijlating van Boualem Sansal en waarin het gebruik van strafrechtelijke bepalingen om kritische stemmen te onderdrukken wordt veroordeeld;

I. gelet op de talloze eerdere resoluties van het Europees Parlement over de rechten en vrijheden in Algerije (doc. Europees Parlement, nrs. 2023/2661 [RSP], 2021/2055 [INI], 2020/2880 [RSP], 2019/2927 [RSP], 2018/2160 [INI] en 2015/2665 [RSP]);

PROPOSITION DE RÉOLUTION

Le Sénat,

A. vu la Déclaration universelle des droits de l'homme;

B. vu le Pacte international relatif aux droits civils et politiques;

C. vu la Charte africaine des droits de l'homme et des peuples;

D. considérant la liberté d'opinion et d'expression, droits fondamentaux consacré par les textes précités, et la ratification de ces instruments par l'Algérie qui l'obligent à garantir la liberté d'expression et un procès équitable et à interdire des détentions arbitraires;

E. vu l'article 40 de la Constitution de l'Algérie qui proscriit toute forme de violence physique ou morale ou d'atteinte à la dignité, qui dénonce tout traitement cruel, inhumain ou dégradant, et qui garantit aussi l'inviolabilité de la personne humaine par l'État algérien;

F. vu l'article 42 de la Constitution de l'Algérie qui consacre l'inviolabilité de la liberté de conscience et de la liberté d'opinion;

G. vu les articles 48 et 50 de la Constitution de l'Algérie qui reconnaissent la liberté d'expression et la liberté de la presse et proscriivent toute forme de censure;

H. vu la résolution du Parlement européen sur le cas de Boualem Sansal en Algérie, adoptée le 23 janvier 2025 (doc. Parlement européen, n° 2025/2512(RSP) – P10_TA(2025)0005), appelant à la libération immédiate et inconditionnelle de Boualem Sansal et dénonçant l'usage de dispositions pénales pour réprimer les voix critiques;

I. vu les nombreuses résolutions précédentes du Parlement européen concernant les droits et libertés en Algérie (doc. Parlement européen, n°s 2023/2661 [RSP], 2021/2055 [INI], 2020/2880 [RSP], 2019/2927 [RSP], 2018/2160 [INI] et 2015/2665 [RSP]);

J. gelet op de positie van Algerije op de wereldindex voor persvrijheid van Reporters zonder grenzen, waar het land in 2025 op de 126e plaats (van de 180) gerangschikt staat;

K. gelet op de bezorgdheid die België heeft geuit binnen de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties tijdens de laatste universele periodieke evaluatie van Algerije in mei 2025;

L. gelet op de aankondiging van de Europese Unie in juni 2025 om haar samenwerkingsprogramma's met Algerije te herzien in het licht van deze ernstige schendingen van de mensenrechten;

M. gelet op de verklaring van de minister van Buitenlandse Zaken van 26 februari 2025, in de commissie voor Buitenlandse Betrekkingen van de Kamer van volksvertegenwoordigers, dat «België (...) het principe van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht [respecteert] en de heer Sansal (...) een onpartijdig, eerlijk en rechtvaardig proces [moet] krijgen», alsook dat België deze principes en die in verband met de mensenrechten «in al [zijn] bilaterale betrekkingen in herinnering [zal] brengen»;

N. gelet op de resolutie betreffende de onmiddellijke en onvoorwaardelijke vrijlating van de heer Boualem Sansal, aangenomen door de Kamer van volksvertegenwoordigers op 17 juli 2025 (doc. Kamer, nr. 56 0930/005);

O. gelet op de arrestatie van Boualem Sansal in Algiers op 16 november 2024, zijn veroordeling in eerste aanleg op 27 maart 2025 tot vijf jaar gevangenisstraf, en de bevestiging daarvan op 1 juli 2025, in een context die ernstige vragen oproept over de eerbiediging van de waarborgen van een eerlijk proces;

P. overwegende dat de heer Boualem Sansal, tachtig jaar oud, al maandenlang geen contact heeft met zijn familie, zijn naasten en zijn vertrouwde omgeving; tevens overwegende dat de verlenging van zijn detentie ernstige bezorgdheid oproept over het behoud van zijn fysieke integriteit; en ten slotte gelet op de open brief die zijn dochters op 15 april 2025 hebben gepubliceerd, waarin zij publiekelijk hun ernstige ongerustheid uiten over de situatie van afzondering, ziekte en toenemende kwetsbaarheid waarin hun vader verkeert;

Q. overwegende dat Boualem Sansal in de eerste dagen van zijn detentie geen toegang had tot een advocaat en dat hij in hoger beroep is verschenen zonder bijstand van zijn raadsman;

J. considérant la place de l'Algérie dans l'indice mondial de la liberté de la presse de Reporters sans frontières, classée, en 2025, 126e (sur 180);

K. considérant la préoccupation exprimée par la Belgique au sein du Conseil des droits de l'homme des Nations unies lors du dernier examen périodique universel sur l'Algérie en mai 2025;

L. considérant l'annonce en juin 2025 par l'Union européenne du réexamen de ses programmes de coopération avec l'Algérie à la lumière de ces graves violations des droits humains;

M. considérant les propos du ministre des Affaires étrangères le 26 février 2025 en commission des Relations extérieures à la Chambre des représentants selon lesquels: «La Belgique respecte le principe de l'indépendance de la Justice et le procès de M. Boualem Sansal devra être impartial, juste et équitable. Nous continuerons de rappeler l'importance du respect de ces principes ainsi que ceux des droits humains dans le cadre de toutes nos relations bilatérales.»;

N. vu la résolution appelant à la libération immédiate et inconditionnelle de M. Boualem Sansal, adoptée par la Chambre des représentants le 17 juillet 2025 (doc. Chambre, n° 56 0930/005);

O. considérant l'arrestation de Boualem Sansal à Alger le 16 novembre 2024, sa condamnation en première instance le 27 mars 2025 à cinq ans de prison, et la confirmation de celle-ci le 1er juillet 2025, dans un contexte soulevant des interrogations sérieuses quant au respect des garanties d'un procès équitable;

P. considérant le fait que M. Boualem Sansal, âgé de quatre-vingts ans, est, depuis plusieurs mois, privé de la présence de sa famille, de ses proches et de ses repères habituels; considérant aussi la prolongation de sa détention qui fait naître de graves préoccupations quant à la préservation de son intégrité physique; considérant enfin la lettre ouverte publiée par ses filles le 15 avril 2025, dans laquelle elles expriment publiquement leur vive inquiétude en décrivant une situation d'isolement, de maladie et de vulnérabilité croissante;

Q. considérant l'absence de consultation d'un avocat par Boualem Sansal dans les premiers jours de sa détention et sa comparution en appel sans son conseil;

R. overwegende dat Algerije in 2023 drie mediawetten heeft aangenomen die door tal van niet-gouvernementele organisaties als repressief zijn aangemerkt, namelijk de organieke wet inzake informatie, de wet inzake de geschreven en elektronische pers en de wet inzake audiovisuele activiteiten;

S. gelet op artikel 87*bis* van het Algerijnse Strafwetboek, dat een ruime definitie van «terrorisme» hanteert en geregeld wordt gebruikt tegen activisten, journalisten en mensenrechtenverdedigers, wat bijdraagt tot een klimaat van intimidatie;

T. overwegende dat volgens cijfers van mensenrechten-activisten in Algerije momenteel tweehonderdvijftien personen in Algerije als «gewetensgevangenen» worden vastgehouden;

U. gelet ten slotte op de achteruitgang van de vrijheden in Algerije, waarvan de situatie van Boualem Sansal een emblematisch voorbeeld is en die een gecoördineerde mobilisatie bij de bevoegde instanties vereist om zijn vrijlating te verkrijgen en om de daadwerkelijke eerbiediging van de mensenrechten, de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid te bevorderen,

1) veroordeelt met de grootste stelligheid de arrestatie, detentie en veroordeling van Boualem Sansal, die een flagrante schending vormen van de mensenrechten en van de internationale verplichtingen van Algerije;

2) eist zijn onmiddellijke en onvoorwaardelijke vrijlating alsook onmiddellijke toegang tot passende medische zorg, zijn naasten en een advocaat van zijn keuze;

3) veroordeelt de onmenselijke en vernederende omstandigheden waarin hij wordt vastgehouden en die zijn leven in gevaar brengen;

4) veroordeelt de intimidatiepraktijken van het Algerijnse regime, die onverenigbaar zijn met de eerbiediging van de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid;

R. considérant l'adoption par l'Algérie, en 2023, de trois lois sur les médias, dénoncées comme répressives par de nombreuses organisations non gouvernementales: la loi organique sur l'information, la loi relative à la presse écrite et électronique et la loi relative à l'activité audiovisuelle;

S. vu l'article 87*bis* du Code pénal algérien, à la définition large du «terrorisme», régulièrement mobilisé contre des militants, journalistes et défenseurs des droits humains, contribuant à un climat d'intimidation;

T. considérant les deux cent quinze personnes aujourd'hui détenues en Algérie comme «prisonniers d'opinion», selon les chiffres des défenseurs des droits de l'homme en Algérie;

U. considérant enfin le recul des libertés en Algérie dont la situation de Boualem Sansal est emblématique et qui appelle une mobilisation coordonnée auprès des instances compétentes afin d'obtenir sa libération et de promouvoir le respect effectif des droits humains, de la liberté d'expression et de la liberté de la presse,

1) condamne avec la plus grande fermeté l'arrestation, la détention et la condamnation de Boualem Sansal, qui constituent une violation manifeste des droits humains et des engagements internationaux de l'Algérie;

2) exige sa libération immédiate et inconditionnelle, ainsi que l'accès sans délai aux soins médicaux appropriés, à ses proches et à l'avocat de son choix;

3) dénonce les conditions de détention inhumaines et dégradantes qui mettent sa vie en danger;

4) dénonce les pratiques d'intimidation exercées par le régime algérien, incompatibles avec le respect de la liberté d'expression et de la liberté de la presse;

5) roept de federale regering en de deelstaten op om alle Europese, internationale en bilaterale instanties aan te spreken om de vrijheid van meningsuiting in Algerije te verdedigen en de vrijlating van Boualem Sansal kracht bij te zetten.

19 september 2025.

5) invite le gouvernement fédéral et les entités fédérées à saisir toutes les instances européennes, internationales et bilatérales afin de défendre la liberté d'expression en Algérie et de soutenir la libération de Boualem Sansal.

Le 19 septembre 2025.

Viviane TEITELBAUM.
Gaëtan VAN GOIDSENHOVEN.
Benjamin DALLE.
Valérie DE BUE.
Jean-Paul WAHL.